

УДК 811.111'373.21:007:659

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/91-2-31>

Тетяна ЧЕБОТАР,

orcid.org/0000-0001-7368-6232

кандидат філологічних наук,

асистент кафедри мови медіа

Навчально-наукового інституту журналістики

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

(Київ, Україна) *tetiana.chebotar@knu.ua*

ПРЕЦЕДЕНТНИЙ ТОПОНІМ *CHORNOBYL* В АНГЛОМОВНІЙ МЕДІЙНІЙ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПАНДЕМІЇ COVID-19

У статті досліджується семантико-прагматичний потенціал прецедентного топоніма *Chornobyl/Chernobyl* у сучасному англomовному медійному дискурсі в контексті висвітлення пандемії COVID-19. Під час пандемії топонім *Chornobyl* широко використовувався в англomовних медійних заголовках як універсальна метафора масштабної кризи. У медійному дискурсі можна виокремити такі когнітивно-семантичні моделі метафоричного використання цього топоніму: ототожнення пандемії з катастрофою (*the new Chernobyl, slow-motion Chernobyl*), створення паралелей та когнітивних аналогій (*Chernobyl and coronavirus*), персоналізація трагедії (*This is our Chernobyl*) та емоційно забарвлені порівняння (*It's like walking into Chernobyl*). Особливу увагу приділено продуктивності словотворчих моделей із компонентом *Chernobyl*: okazіonalіzmi (*Trumpnobyl*), дериваційні новотвори (*Chernobylization, Chernobyl-esque, Chernobyl-like*), хрононімічні конструкції (*Chernobyl-86*) та метафори типу *Chernobyl moment*. Зазначається, що такі номінації відображають не лише страх і невизначеність, але й політичну та ідеологічну інтерпретацію подій, акцентуючи на неефективності влади, замовчуванні інформації та глобальних наслідках пандемії. Підкреслюється висока семантична та морфологічна продуктивність топоніма, його здатність переходити з категорії власних назв у розряд прецедентних хрононімів та катастрофонімів. У висновках наголошено, що топонім *Chornobyl* функціонує як інструмент концептуалізації глобальних криз і масштабних трагедій (природних, техногенних, соціальних чи історичних), що посилює семантику екстремальності описуваних подій, і таким чином входить до універсального медійного «лексикону катастроф». Перспективу подальших студій становить компаративний аналіз функціонування топоніма *Chornobyl* в англomовному, українському та інших європейських медіадискурсах.

Ключові слова: топонім, прецедентний феномен, медійний дискурс, метафоризація, Чорнобиль, пандемія COVID-19.

Tetiana CHEBOTAR,

orcid.org/0000-0001-7368-6232

PhD in Philology,

Assistant Lecturer at the Department of Media Language

Educational and Scientific Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv

(Kyiv, Ukraine) *tetiana.chebotar@knu.ua*

THE PRECEDENT TOPONYM *CHORNOBYL* IN THE ENGLISH-LANGUAGE MEDIA REPRESENTATION OF THE COVID-19 PANDEMIC

The article examines the functioning of the precedent toponym *Chornobyl/Chernobyl* in contemporary English-language media discourse in the context of COVID-19 coverage. During the pandemic, the toponym *Chornobyl* was widely used in media headlines as a universal metaphor for a large-scale crisis. In media discourse, the following cognitive-semantic models of metaphorical use of this toponym can be identified: equating the pandemic with a catastrophe (*the new Chernobyl, slow-motion Chernobyl*), establishing parallels and cognitive analogies (*Chernobyl and coronavirus*), personalizing the tragedy (*This is our Chernobyl*), and emotionally charged comparisons (*It's like walking into Chernobyl*). Special attention is paid to the productivity of word-formation models incorporating the component *Chernobyl*: occasionalisms (*Trumpnobyl*), derivational neologisms (*Chernobylization, Chernobyl-esque, Chernobyl-like*), chronological constructions (*Chernobyl-86*), and metaphors (*Chernobyl moment*). It is noted that such nominations reflect not only fear and uncertainty but also political and ideological interpretations of events, emphasizing government inefficiency, information suppression, and the global consequences of the pandemic. The intensive semantic and morphological productivity of the toponym is highlighted, as well as its ability to shift from the category of proper names to that of precedent chrononyms and catastrophe-names. The conclusions emphasize that the toponym *Chornobyl* functions as a tool for conceptualizing global crises and is part of the universal media "lexicon of catastrophe". A promising direction for further studies is a comparative analysis of the functioning of the toponym *Chornobyl* in English, Ukrainian, and other European media discourses.

Key words: toponym, precedent phenomenon, media discourse, metaphorization, *Chornobyl/Chernobyl*, COVID-19 pandemic.

Постановка проблеми. Чорнобильська аварія 1986 року – це не лише екологічна катастрофа, але й глобальний культурний феномен, що став невід’ємною частиною масової культури (Гундорова 2012; Bilyk 2023; Bystrov 2023; Malyshevska 2020; Miles 2023). В сучасній англійській мові власна назва *Chernobyl/Chornobyl* зустрічається в різноманітних контекстах – від назви однойменного популярного серіалу чи сучасної опери ("*Chornobyldorf*") до назви енергетичного напою ("*Chernobyl energy drink*") чи кольору аерозольної фарби (*Chernobyl grey*). В літературі, кіно та інших видах мистецтва Чорнобиль символізує страх перед глобальною катастрофою, нагадує про руйнівну силу та наслідки техногенних аварій. У повсякденному сучасному житті топонім *Chornobyl* може жартівливо характеризувати хаотичний стан квартири чи офісу або ж метафорично описувати наслідки будь-якої значної аварії чи природного лиха.

Топонім *Chornobyl* є об’єктом наукового інтересу для мовознавців, адже його дослідження дозволяє виявляти когнітивні механізми метафоризації, семантичну еволюцію та способи репрезентації культурної пам’яті через мову. **Метою** розвідки є дослідження функціонування прецедентного оніма *Chornobyl* у сучасних англомовних медіа, зокрема у період глобальних криз. Завданнями статті є дослідити розширення семантико-асоціативних зв’язків прецедентного оніма *Chornobyl*, утворення нових типів сполучуваності, словотвірних та метафоричних конструкцій на позначення глобальних криз та їх функціонування в медійному англомовному дискурсі в контексті висвітлення пандемії COVID-19. Актуальність дослідження полягає в необхідності аналізу семантико-прагматичного потенціалу прецедентного оніма *Chornobyl* в англійській мові, зокрема як універсальної метафори глобальної кризи. Аналіз семантичної та морфологічної продуктивності оніма у сучасному медійному дискурсі дозволяє зрозуміти механізми метафоризації та репрезентації культурної пам’яті через мову. Матеріалом дослідження стали відкриті медійні джерела з мережі Інтернет за 2019–2025 роки та корпус сучасної американської англійської мови (Corpus of Contemporary American English). У дослідженні застосовувались описовий, інтерпретаційний методи та метод суцільної вибірки для роботи з матеріалом.

Варто зазначити, що транслітерація топоніму згідно з українським правописом (*Chornobyl*) є наразі менш уживаною в англійській мові порівняно з варіантом *Chernobyl*, який і досі залиша-

ється домінантним в медійному дискурсі. Попри історичну інерцію топонім *Chornobyl* все ж поступово закріплюється у міжнародному вжитку (як і "Kyiv" замість "Kiev"), що сприяє відновленню історичної справедливості та репрезентації культурної ідентичності України. Зміна усталених медіапрактик потребує часу і свідомих зусиль.

Місто Чорнобиль у Київській області України стало відомим у всьому світі завдяки аварії на ЧАЕС 26 квітня 1986 року. Назва міста є прямим значенням топоніма Чорнобиль, який завдяки ототожненню з місцем ядерної катастрофи набув ознак прецедентної назви (Чорнобильський, 2020). Головним критерієм прецедентності імені вважаємо його впізнаваність для більшої частини лінгвістичної спільноти. Прецедентні топоніми позначають не лише конкретне місце на мапі (країна, населений пункт), а завдяки метонімічному перенесенню асоціюються з історичними подіями, трагедіями чи катастрофами, які тісно з ним пов’язані. Таким чином, власні назви (оніми), зокрема назви населених пунктів (ойконіми) характеризуються значним трансформаційним потенціалом, що виявляється у розширенні їх асоціативно-семантичних зв’язків, зумовленому метафоричними та метонімічними перенесеннями (Брайло, 2021). Прикладами переходу ойконімів з одного розряду в інший є Полтава, Крути (ойконім → хрононім, катастрофонім) або Ялта (ойконім → хрононім), які позначають не лише місця (міста), а й знакові історичні події, які з ними асоціюються. Через метонімічні зв’язки власні назви, такі як Хіросіма, Нагасакі, Чорнобиль, можуть одночасно позначати і міста, і пов’язані з ними катастрофи, що й обумовлює актуальність дослідження лексико-семантичного статусу і місця лексеми *Chornobyl* в онімній системі англійської мови.

Засоби масової інформації сприяють розмиванню меж між онімними полями та зміні традиційної ієрархії власних назв. У медійному дискурсі спостерігається розширення сфер застосування метонімічної назви катастрофи на АЕС, яка може транслюватися на політичні та економічні кризи, воєнні конфлікти, природні лиха, епідеміологічні захворювання та інші сфери, таким чином поєднуючи метонімічне і метафоричне вживання. Таким чином, у метафоричному значенні топонім *Chornobyl* позначає різні масштабні техногенні або природні катастрофи, які становлять загрозу для людства. Лінгвістичні механізми функціонування прецедентного топоніма *Chornobyl* у сучасному медійному дискурсі в англійській мові є недостатньо дослідженими, зокрема когнітивно-семантичні моделі метафоризації та продуктив-

ність топоніма у словотворчих і метонімічних конструкціях, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Аналіз досліджень. Онім Чорнобиль, що позначає масштабну техногенну катастрофу, належить до техно-катастрофонімів (Брайко, 2021: 64), зокрема екситонімів (назва катастрофи світового масштабу). Він походить від топоніму місця аварії на ЧАЕС, проте функціонує як окрема мовна одиниця із власним значенням. Г. Лукаш зазначає такі узуальні інтерлінгвальні конотації, яких набув топонім Чорнобиль (Лукаш, 2015: 254): 1. Трагедія, катастрофа, лихо; 2. Екологічна катастрофа; 3. Аварії, пов'язані з атомною енергетикою. Ю. Брайко виокремлює такі змістові прирощення топоніма Чорнобиль у художньому дискурсі, як «місце аварії, небезпеки», «безлюдне, покинуте місце», «зона відчуження», «радіація», «життя, смерть» (Брайко, 2021: 65). Г. Сютя проаналізувала семантичну динаміку топоніма Чорнобиль через вербалізацію асоціативних моделей «Чорнобиль – аварія», «Чорнобиль – зона», «Чорнобиль – биль, лихо, трагедія», «Чорнобиль – лихо, смерть», які формують константу сучасної мовної свідомості (Сютя, 2007). Різновекторні асоціативно-образні зв'язки топоніма Чорнобиль дослідила І. Гоцинець (Гоцинець, 2010). Топонім Чорнобиль має також і темпоральне значення, пов'язане з конкретною датою події (26 квітня 1986 року), що обумовлює його перехід у розряд хрононімів, подібно до Хіросіми, яка вживається як хрононім для позначення першої атомної атаки на живих людей у 1945 році (Брайко, 2021: 64). Концептуальний та метафоричний аспекти функціонування топоніму *Chornobyl* в англійській мові досліджували О. Білик, Я. Бистров, І. Малишівська (Bilyk et al., 2023; Bystrov et al., 2023; Malyshevskaya, 2020).

Виклад основного матеріалу. Топонім *Chornobyl* широко використовувався в медіа як метафора для опису пандемії COVID-19, яка вразила світ несподівано і стрімко набула глобального масштабу, подібно до Чорнобильської катастрофи (Skog, 2022; Wicke, 2020). Обидві події вплинули на життя мільйонів людей по всьому світу. Характерною ознакою цих знакових подій був значний рівень невизначеності та страху. Брак інформації про новий коронавірус та його потенційні наслідки нагадував необізнаність населення щодо невидимої та небезпечної радіації, вплив якої важко усвідомити. Пов'язаність цих подій бачимо на прикладах численних медійних заголовків: *COVID-19: the new Chernobyl* / *Covid – the slow-motion Chernobyl* / *The coronavirus in Eastern Europe: avoiding another Chernobyl* / *'Chernobyl' at State department as*

COVID decimates Agency/ With Covid, memories of Chernobyl return / *Chernobyl as pandemic practice* / *From Chernobyl to the Coronavirus* / *Chernobyl and coronavirus: eerie, shameless parallels* / *Chernobyl syndrome and Coronavirus COVID-19* / *'This is our Chernobyl': New York City's doctors and nurses are terrified* / *'It's like walking into Chernobyl' one doctor says of her emergency room*.

У наведених прикладах спостерігаємо різні моделі метафоризації:

1. Пряма ідентифікація (COVID-19: the new Chernobyl; the slow-motion Chernobyl; another Chernobyl, 'Chernobyl' at State department), де пандемія ототожнюється з Чорнобильською катастрофою;
2. Зіставлення та паралелі (Chernobyl syndrome and Coronavirus COVID-19; Chernobyl and coronavirus: eerie, shameless parallels; Chernobyl as pandemic practice), що підкреслюють подібність масштабів і наслідків, створюючи когнітивну аналогію;
3. Метафора належності (This is our Chernobyl), яка персоналізує трагедію та робить її частиною сучасного досвіду;
4. Порівняльні конструкції (It's like walking into Chernobyl), що відтворюють емоційно забарвлене сприйняття ситуації.

Під час пандемії світ зіткнувся з надзвичайною ситуацією, яка проявила неефективність влади, її нездатність впоратися з глобальними викликами, подібно до сценаріїв, які розгортались після аварії в Чорнобилі. У багатьох країнах влада продемонструвала запізнілу та неефективну реакцію на глобальну кризу COVID-19, що призвело до погіршення ситуації та збільшення кількості жертв. Цю аналогію ілюструють численні медійні заголовки: *Is COVID China's Chernobyl?* / *Britain's Chernobyl: COVID-19 and the cost of lies* / *Chernobyl 2020: Chinese people are comparing the government's delayed response to the Wuhan coronavirus outbreak to the Chernobyl disaster* / *In Belarus, COVID-19 is a modern-day Chernobyl* / *Beijing battles 'crisis of Chernobyl proportions' in coronavirus outbreak*.

Номінації *China's Chernobyl*, *Britain's Chernobyl*, *Chernobyl 2020*, *modern-day Chernobyl* та *crisis of Chernobyl proportions* у зазначених заголовках акцентують увагу на системній неефективності влади у подоланні пандемії у вказаних країнах, що призвели до тяжких наслідків. Топонім *Chernobyl* може також використовуватися як політична метафора, що персоніфікує кризу та покладає відповідальність за її наслідки на конкретного лідера (*Is Xi's Coronavirus Gorbachev's Chernobyl?*). Метафоричні конструкції на кшталт *Trump's Chernobyl*; *Xi's Chernobyl* актуалізують тему політичної відповідальності, вказуючи на

негативні наслідки для репутації політиків, подібно до того, як Чорнобильська аварія вплинула на довіру до радянського режиму.

Для висвітлення кризових явищ у медійному дискурсі нерідко використовуються креативні okazіоналізми, зокрема слова-бленди. Так, примітним словотворчим прикладом є *Trumpnobl*, що поєднує прізвище політичного лідера Дональда Трампа з фрагментом топоніму *Chernobl* (*Trumpnobl: He's melting down and some really bad things are going to start to happen – Scaramucci*). Така словотворча конструкція створює персоніфіковану метафору кризи під час пандемії COVID-19, надаючи негативну емоційну оцінку управлінським діям американського президента. Варто зазначити, що інших прикладів слів із формантом *-nobl* у медійному дискурсі не було виявлено.

Метафоричний потенціал лексеми *Chernobl* у політичному дискурсі може розширюватися і набувати виразного політико-ідеологічного виміру. У заголовку *Leave it to communism: Chernobl and COVID-19* обидві події інтерпретуються як наслідки неефективності політичних систем (радянського комунізму та сучасного авторитаризму), що підкреслює ідеологічний підтекст топоніма. У прикладі *Chernobl triggered the the USSR's collapse, while the COVID-19 pandemic has started the process of EU's disintegration* Чорнобиль постає метафорою системної кризи, яка зумовила розпад імперії, тоді як COVID-19 описаний як каталізатор потенційної дезінтеграції в ЄС. У заголовку *Could America's Covid and race crises weaken the union the way Chernobl broke up the USSR?* Чорнобиль постає метафорою руйнівної події, яка виявляє глибинні суперечності суспільства і здатна послабити державні інститути, так само як і пандемія чи расова дискримінація в США (*Covid and race crises*).

Топонім *Chernobl* у сучасному медійному дискурсі функціонує як елемент глобального «лексикону катастроф», у якому він співвідноситься з іншими масштабними трагедіями (природними, техногенними, соціальними чи історичними), посилюючи семантику екстремальності описуваних подій. У заголовку *Coronavirus, Chernobl, Katrina no accident, were predicted but not averted* Чорнобиль поставлено в один ряд із пандемією та руйнівним ураганом Катріна, що формує парадигму універсальних символів глобальних катастроф, які могли бути передбачені, але не були відвернені. Такий контекст підкреслює передусім не випадковість подій, а їхню зумовленість людською недбалістю та управлінською безвідповідальністю. Іншим прикладом є заголовок *95-year-old who survived Nazis,*

Chernobl, COVID-19, run over by van in Brooklyn, у якому Чорнобиль долучається до ланцюга історичних та особистісних випробувань (нацистський терор, пандемія COVID-19), постаючи маркером екстремального досвіду та символом катастрофи, яку людина змогла пережити.

Цікаву модель метафоризації з компонентом *Chernobl* спостерігаємо в заголовку: *Nearly 1,000 inmates will be removed from San Quentin prison after its infection rate has gotten so bad it's been dubbed 'the Chernobl of COVID'*. Метафора *the Chernobl of COVID* позначає неконтрольований епідеміологічний спалах у в'язниці, метафорично співвіднесений з ядерною катастрофою. Така гіперболізація розширює семантичний потенціал слова, закріплюючи за ним значення метафори «найгіршого випадку» у контексті певної кризи. Метафорична конструкція *the Chernobl of COVID* ілюструє продуктивність оніма *Chernobl* як маркера надзвичайного ступеня небезпеки, що набув статусу прецедентного феномена у медійному дискурсі.

Чорнобильська катастрофа асоціюється не лише з результатом системної політичної неефективності, а також і людською помилкою. Саме в такому контексті вживається метафора *the "Chernoblization" of California government*, яка підкреслює, що неефективні дії урядовців можуть призвести до системних проблем та негативних наслідків для населення масштабу Чорнобильської аварії. Схожою є метафора *The Chernoblization of Covid-19*, яка підкреслює, що пандемія COVID-19 спричинила значні людські та економічні втрати, що мають глобальний характер, подібні до наслідків Чорнобильської катастрофи.

Емоційно виразною також є метафора *the Chernoblization of knowledge*, що підкреслює потенційні небезпеки від приховування чи цензурування суспільно важливої інформації, замовчування критичних голосів, поширення дезінформації та фейкових новин, обмеження наукової свободи, цензури та маніпуляцій інформацією: *We need to learn how to talk about our irreversible mistakes. Historian Kate Brown says the first step is to resist the Chernoblization of knowledge*.

Метафора "чорнобілізація знань" нагадує про катастрофічні наслідки приховування правди від населення після Чорнобильської аварії і таким чином підкреслює важливість захисту та збереження знань, сприяння критичному мисленню та забезпечення вільного обміну інформацією у суспільстві.

Обмеження доступу до інформації, зокрема і про коронавірусну хворобу, можуть спричинити не

менш руйнівні наслідки для суспільства, як і радіоактивне забруднення для довкілля. Словотворчий формант *-ization* надає іменнику *Chernobylization* дієслівне значення, хоча зазначена номінація не мотивована дієсловом. Варто, однак, зазначити назву англomовного науково-популярного сайту про наслідки аварії в Чорнобилі, де вживається дієслово-оказіоналізм *Chernobylize* [<https://chernobylize.webnode.page/chernobyl/>]. Дієіменник *Chernobylification* значно менш поширений, порівняно з *Chernobylization*, і вживається як оказіоналізм в ігровому дискурсі (Чеботар, 2025).

Приховування правди про масштаби катастрофи на ЧАЕС та наслідки радіаційного забруднення ілюструє номінація *Chernobyl cover-up*. Такі заголовки, як *Chernobyl: the big lie* та *Chernobyl: the big cover-up* вказують на те, що Чорнобильська аварія розглядається не лише як техногенний інцидент, але й як навмисний акт приховування правди про масштаби катастрофи та її наслідки. У контексті висвітлення пандемії зустрічаємо аналогічні номінації, зокрема *COVID cover-up*, *COVID lies*, *COVID misinformation* та *government COVID deception*. Вони підкреслюють звинувачення влади у приховуванні або спотворенні інформації про масштаби та наслідки пандемії, що ілюструють такі заголовки: *Coronavirus cover-up is China's Chernobyl* / *Why the COVID lab leak cover-up is reminiscent of Chernobyl* / *Experts say Chinese government COVID-19 cover-up is a Chernobyl moment*.

У медійному та політичному дискурсі досить продуктивною є конструкція «*N + moment*» (де *N* – це власна назва (онім), яка має сильний культурний або історичний асоціативний потенціал, наприклад, *Chernobyl*, *Hiroshima*, *Watergate*, *Sputnik*). Вона використовується для позначення поворотного моменту чи кризової ситуації, яка змінює хід історичних подій, наприклад, *Hiroshima moment*, *Sputnik moment*, *Watergate moment*. Так, поширеною метафорою при висвітленні пандемії COVID-19 у медійному дискурсі є конструкція *Chernobyl moment* (*Covid-19: The Twenty-first century Chernobyl moment*), яка інтерпретує пандемію як поворотний момент в історії, який може стати поштовхом до реформ і трансформацій у суспільстві. Цю тезу можна прослідкувати в таких прикладах: *COVID pandemic 'could be WHO's Chernobyl moment for reform* / *Covid pandemic should serve as 'Chernobyl moment' for global health reform* / *'Chernobyl moment': the COVID-19 pandemic may have been prevented had the world acted a month earlier*. У медійному дискурсі метафора *Chernobyl moment* застосовується для позначення масштабних криз і в інших сфе-

рах – політиці, екології, інформаційних технологіях (наприклад, *AI's Chernobyl moment*) тощо.

Примітною ознакою акроніма COVID є його поєднання з числівниковим компонентом (COVID-19), що позначає рік виникнення пандемії. Хоча числівник не є обов'язковою частиною цієї номінації (аналогічно до 9/11), але він набув широко поширення в медіа та інших дискурсах. У заголовках зустрічаємо аналогічну конструкцію з топонімом *Chernobyl*: *COVID-19 and Chernobyl-86: Vaccination for Humanity* / *Chernobyl (1986), Covid-19 (2020): a new global panic attack*. У наведених номінаціях топонім *Chernobyl* набуває статусу хрононіма (*Chernobyl-86* та *Chernobyl (1986)*), тобто позначає історичну подію в конкретний момент часу. Номінація *Chernobyl-86* є значно менш поширеною у медійному дискурсі порівняно з COVID-19 і використовується у заголовку радше для стилістичного ефекту. Конструкції з числівниковими компонентами *Chernobyl-86* / *Covid-19 (2020)* підкреслюють аналогію між двома катастрофічними явищами, віддаленими у часі, але співвіднесеними за масштабом і впливом.

У медійному дискурсі часову семантику топоніма *Chernobyl* відтворено за допомогою темпоральних прийменників зі значенням передчасу й післячасу, як у номінаціях *pre-Chernobyl* та *post-Chernobyl*, аналогічно до *pre-COVID*, *post-COVID*, що можемо спостерігати у заголовку *On watching "Chernobyl" post-COVID*. Вживання темпоральних прийменників *pre-* і *post-* підкреслює зміни в суспільній свідомості та культурному сприйнятті цих руйнівних подій, що обумовлює перехід лексем *Chernobyl* і *COVID* до розряду хрононімів, які маркують історичні та культурні періоди.

Прикладом топонімічної деривації є прикметник *Chernobyl-esque*, який використовується для підкреслення аналогії з Чорнобильською аварією та має відчутні негативні конотації: *China underreacted and tried to hide the coronavirus crisis in a Chernobyl-esque way*. У наведеному прикладі Чорнобиль розуміється як символ замовчування правди, умисного применшення масштабу проблеми поширення коронавірусу в Китаї у 2019 році. Тож, у сучасному світі також можемо спостерігати практики цензури та приховування суспільно важливої правди.

Компонент *Chernobyl* використовується також як частина складних слів для опису різних явищ, пов'язаних з Чорнобильською трагедією, наприклад *Chernobyl-related* (cancer/radiation exposure), *Chernobyl-affected* (area/population), *Chernobyl-contaminated* (water/soil), *Chernobyl-size* (disaster), *Chernobyl-type* (incident/reactor/rooms). У контек-

сті висвітлення коронавірусу зустрічаємо, зокрема номінації *Chernobyl-level catastrophe*, *Chernobyl-level failure*, які метафорично підкреслюють масштабність пандемії та серйозність прорахунків у реагуванні на неї.

Поширеним у медіа є також прикметник *Chernobyl-like*, що описує потенційні загрозливі ситуації, які за своїми масштабами та наслідками можуть бути подібними до Чорнобильської катастрофи (*Chernobyl-like crisis*, *Chernobyl-like fears*). У заголовку *Chernobyl-like beginning of the pandemic* прикметник вживається в переносному значенні, адже йдеться про схожість пандемії COVID-19 до Чорнобильської катастрофи за ознакою раптовості та масштабності загрози. В іншому заголовку прикметник *Chernobyl-like* не поєднується з іменником безпосередньо, а виступає в предикативному значенні: *China's treatment of the Coronavirus is 'Chernobyl-like'*.

Висновки. Дослідження засвідчило високий ступінь продуктивності топоніма *Chernobyl* у сучасному англomовному медійному дискурсі та його здатність функціонувати як універсальна метафора глобальних криз.

Ототожнення топоніма Чорнобиль з катастрофою на ЧАЕС сформувало метонімічне значення, коли назва міста безпосередньо заміщує подію. Під час висвітлення пандемії COVID-19 топонім *Chernobyl* використовувався для метафоричного позначення неефективності державної влади та запізнитої реакції на загрози; приховування або викривлення суспільно важливої інформації; загрозових наслідків, що набувають глобального масштабу; страху, невідомості та тривалих негативних наслідків.

Топонім *Chernobyl* в англійській мові демонструє високу словотвірну та семантичну продуктивність. Він активно функціонує як у метафоричному вживанні (*China's Chernobyl*, *Chernobyl moment*; *Chernobyl of COVID*), так і в морфологічних новотворах, утворюючи прикметники, іменники та okazіоналізми (*Chernobylization*, *Chernobyl-like*, *Chernobyl-esque*, *Trumpnobyl*). Це свідчить про здатність топоніма *Chernobyl* переходити з категорії власних назв у розряд прецедентних феноменів, що набувають широкого узагальнено-символічного значення.

Продуктивність лексеми виявляється у двох вимірах: семантичному, про що свідчить розширення значення від конкретного географічного топоніма до універсального символу катастрофи, кризи, системної неефективності та морфологічному, що ілюструє словотворчий потенціал топоніма, зокрема за допомогою суфіксів (*-like*, *-esque*, *-ization*) фрагменту *-nobyl* та словоскладання.

Таким чином, топонім *Chernobyl* функціонує як інструмент концептуалізації глобальних загроз на кшталт глобальної пандемії, що підтверджує його продуктивність у сучасному англomовному медійному дискурсі. Перспективи подальших досліджень убачаємо в компаративному зіставленні вживання топоніма *Chernobyl* в англomовному, українському та інших європейських медіадискурсах; аналізі його функціонування в різних жанрових формах (новинні заголовки, аналітичні статті, художня література, соцмережі) та простеженні динаміки зміни його значення в умовах нових глобальних викликів (екологічні катастрофи, війна, енергетичні кризи).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Браїлко Ю. Трансонімізація топоніма Чорнобиль в українському поетичному дискурсі. Українське мовознавство, 1(51), 2021. С. 61-74. URL: [https://doi.org/10.17721/um/51\(2021\).61-74](https://doi.org/10.17721/um/51(2021).61-74)
2. Гоцинець І. Асоціативно-семантичне поле "Чорнобиль" у сучасному українському художньому дискурсі: автореф. дис. канд. філол. наук. Київ, 2010. 22 с.
3. Гундорова Т. Пост-Чорнобиль: симптом катастрофізму в сучасній культурі. 2012. URL: https://www.academia.edu/7297290/Пост_Чорнобиль_симптом_катастрофізму_в_сучасній_культурі
4. Лукаш Г. Словник конотативних власних назв. Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2015. 392 с.
5. Сюта Г. Чорнобиль – константа української мовно-поетичної свідомості. Мовознавство, № 4-5, 2007. С. 44-49.
6. Чеботар Т.В. (2025). Особливості функціонування топоніму *Chornobyl* в сучасній англійській мові (на матеріалі відеоігрового дискурсу). Збірник тез доповідей III Всеукраїнської науково-практичної конференції "Мова – кордон національної безпеки", 2025. С. 271-276.
7. Чорнобильський А. В., Кирилова О. В. Трансформація топоніму «Чорнобиль» у прецедентний феномен. Масова комунікація у глобальному та національному вимірах. Вип. 13, 2020. С. 139-144.
8. Bilyk O., Ivanotchak N., Malyshevskaya I., Pylianchuk N. The concept of Chornobyl in a multimodal framework. Закарпатські філологічні студії. Видавничий дім "Гельветика", Т. 1, вип. 27, 2023. С. 75–81. URL: http://zfsjournal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/13.pdf
9. Bystrov Y., Bilyk O., Ivanotchak N., Malyshevskaya I., Pylianchuk N. Visual, auditory and verbal modes of the metaphor: a case study of the miniseries *Chernobyl*. Lublin studies in modern languages and literature. Vol. 47, No. 1, 2023. P. 109-120. URL: https://www.researchgate.net/publication/369401279_Visual_Auditory_and_Verbal_Modes_of_the_Metaphor_A_Case_Study_of_the_Miniseries_Chernobyl

10. Malyshevska, I. Metaphorical Conceptualization of the Chernobyl Disaster in Svetlana Alexievich's "Voices From Chernobyl". Higher School of Economics, 2020.
11. Miles, O. *The sarcophagus and the city: reflections on Chernobyl and the dystopian imagination*. 2023. URL: <https://journals.openedition.org/interfaces/6605>
12. Skog, F. Heroes, Victims, and Villains in News Media Narratives about COVID-19 in Sweden. *Journalism Studies*, 23(9), 2022. P. 1171–1188.
13. Wicke, P., & Bolognesi, M. M. *Framing COVID-19: How We Conceptualize and Discuss the Pandemic on Twitter*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240010>
14. Corpus of Contemporary American English (COCA). URL: <https://www.english-corpora.org/>

REFERENCES

1. Brayilko Yu. Transonimizatsiya toponima Chornobyl v ukrayinskomu poetychnomu dyskursi. [Transonimization of the toponym Chornobyl in the Ukrainian poetic discourse]. *Ukrayinske movoznavstvo*. 1(51), 2021. P. 61-74. URL: [https://doi.org/10.17721/um/51\(2021\).61-74](https://doi.org/10.17721/um/51(2021).61-74) [in Ukrainian]
2. Hotsynets I. Asotsiatyvno-semantychne pole "Chornobyl" u suchasnomu ukrayinskomu khudozhnyomu dyskursi. [Associative-semantic field "Chornobyl" in modern Ukrainian discourse]. *Avtoref. dys. kand. filol. nauk*. Kyiv, 2010. 22 p. [in Ukrainian]
3. Hundorova T. Post-Chornobyl: symptom katastrofizmu v suchasniy kulturi. [Post-Chornobyl: symptom of catastrophism in modern culture]. 2012. URL: https://www.academia.edu/7297290/Пост_Чорнобиль_симптом_катастрофізму_в_сучасній_культурі [in Ukrainian]
4. Lukash H. Slovnnyk konotatyvnykh vlasnyh nazv. [Dictionary of connotative proper names]. Vinnytsia. TOV "Nilan-LTD", 2015. 392 p. [in Ukrainian]
5. Siuta H. Chornobyl – konstanta ukraïnskoyi movno-poetychnoyi svidomosti. [Chornobyl – the constant of Ukrainian linguistic and poetic conscience]. *Movoznavstvo*, № 4-5, 2007. P. 44-49 [in Ukrainian]
6. Chebotar T.V. Osoblyvosti funktsionuvannya toponimu Chornobyl v suchasniy angliyskiy movi (na materialy videoigrovogo dyskursu). [Peculiarities of the functioning of the toponym Chornobyl in contemporary English (on the material of videogame discourse)]. *Zbirnyk tez dopovidey III Vseukraïnskoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi "Mova – kordon natsionalnoyi bezpeky"*, 2025. P. 271-276 [in Ukrainian]
7. Chornobyl'skyi A.V., Kyrylova O.V. Transformatsiya toponimu 'Chornobyl' u pretsedentnyi fenomen. [Transformation of the toponym 'Chornobyl' in the precedent phenomenon]. *Masova komunikatsiya u globalnomu ta natsionalnomu vymirah*. Vyp. 13, 2020. P. 139 -144. [in Ukrainian]
8. Bilyk O., Ivanotchak N., Malyshevska I., Pylianchyk N. *The concept of Chornobyl in a multimodal framework*. Закарпатські філологічні студії. Видавничий дім "Гельветика", Т. 1, вип. 27, 2023. P. 75–81. URL: http://zfsjournal.uzhnu.uz.ua/archive/27/part_1/13.pdf
9. Bystrov Y., Bilyk O., Ivanotchak N., Malyshevska I., Pylianchyk N. Visual, auditory and verbal modes of the metaphor: a case study of the miniseries *Chernobyl*. *Lublin studies in modern languages and literature*. Vol. 47, No. 1, 2023. P. 109-120. URL: https://www.researchgate.net/publication/369401279_Visual_Auditory_and_Verbal_Modes_of_the_Metaphor_A_Case_Study_of_the_Miniseries_Chernobyl
10. Malyshevska, I. Metaphorical Conceptualization of the Chernobyl Disaster in Svetlana Alexievich's "Voices From Chernobyl". Higher School of Economics, 2020.
11. Miles, O. *The sarcophagus and the city: reflections on Chernobyl and the dystopian imagination*. 2023. URL: <https://journals.openedition.org/interfaces/6605>
12. Skog, F. Heroes, Victims, and Villains in News Media Narratives about COVID-19 in Sweden. *Journalism Studies*, 23(9), 2022. P. 1171–1188.
13. Wicke, P., & Bolognesi, M. M. (2020). *Framing COVID-19: How We Conceptualize and Discuss the Pandemic on Twitter*. URL: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0240010>
14. Corpus of Contemporary American English (COCA). URL: <https://www.english-corpora.org/>

Дата першого надходження рукопису до видання: 24.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 29.10.2025

Дата публікації: 24.11.2025